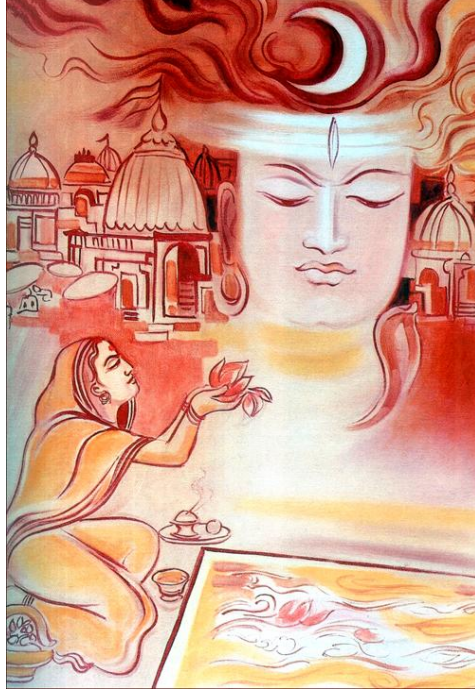

શિવનું વરદાન

તમને ખબર છે? સ્વામીજીનું બાળપણનું નામ શું હતું? બાળપણમાં એમનાં માતાએ પાડેલું તેમનું નામ હતું વીરેશ્વર. પરંતુ આ નામની પાછળ એમનાં માતાના હૃદયની અપાર શ્રદ્ધા ભક્તિ રહેલાં છે. એમનાં માતાનું નામ હતું ભુવનેશ્વરીદેવી અને પિતાનું નામ વિશ્વનાથ દત્ત. પિતા કોલકતાના મોટા વકીલ હતા. હવેલી જેવું વિશાળ એમનું મકાન હતું. અગાઉ બે સંતાનો શિશુ અવસ્થામાં જ મૃત્યુ પામ્યાં હોવાથી ભુવનેશ્વરી રોજ શિવને પ્રાર્થના કરતાં કે ‘હે શિવ ! મને તમારા જેવો પુત્ર આપો.’ કાશીમાં ભગવાન વીરેશ્વર શિવની એક વરસ સુધી પૂજા કરાવી હતી.

શિવની કૃપાથી એમણે ઈ.સ. ૧૮૬૩-૧૨ મી જાન્યુઆરી સોમવારે સવારે ૬-૦૦ કલાકે પુત્રને જન્મ આપ્યો. વીરેશ્વર શિવની કૃપાથી પ્રાપ્ત થયેલા પુત્રનું નામ તેમણે વીરેશ્વર પાડ્યું, પણ લાડમાં સહુ તેમને બીલે કહી બોલાવતા, પછી તેમનું નામ નરેન્દ્રનાથ પાડવામાં આવ્યું.

નાનો નરેન્દ્ર જ્યારે ખૂબ કજીયા કરતો અને કેમેય છાનો ન રહેતો, ત્યારે માતા એના કાનમાં શિવ શિવ બોલતાં અને મસ્તક પર ઠંડુ પાણી રેડતાં તો તે તુરત જ છાનો રહી જતો. ઘણીવાર તો એમનાં તોફાનોથી કંટાળીને ભુવનેશ્વરી દેવી એમ કહેતાં; ‘મેં તો ભૂતનાથ પાસે એક પુત્ર માગ્યો હતો અને તેઓએ તો તેમના એક ભૂતને જ મોકલી આપ્યો. પરંતુ વયના વધવાની સાથે સાથે નરેન્દ્રમાં હિમ્મત, આંતરસૂઝ, અન્યને સહાય કરવાની ભાવના પ્રગટ થતાં ગયાં. કેવી રીતે, એ આપણે જોઈએ.

નરેન્દ્રના જીવનમાં માતાનો પ્રભાવ

પ્રત્યેક બાળક પર તેમની માતાનો પ્રભાવ હોય છે જ. નાનપણમાં માતા જેવા સંસ્કારો બાળકને આપે તેના આધારે જ બાળકનું જીવન બને છે. નરેન્દ્ર પર તેનાં માતાનો પ્રભાવ ઘણો જ હતો. નાનો નરેન્દ્ર માના ખોળામાં બેસીને રામાયણ-મહાભારત અને બીજી પૌરાણિક કથાઓ સાંભળ્યા કરતો. એના બાળમાનસમાં કથાઓનાં પાત્રોના સંસ્કારો અદ્રષ્ટ રીતે પડ્યે જતા હતા.

નરેન્દ્રના મન પર શ્રીરામ –સીતાની કથાની ભારે અસર થઈ હતી. શ્રીરામ-સીતાની માટીની મૂર્તિ ખરીદીને તે તેની પૂજા કર્યા કરતો. નરેન્દ્રના મનમાં ધાર્મિક સંસ્કારો, ભગવાન પ્રત્યેની શ્રદ્ધા, માતાએ જ રોપ્યાં હતાં. એ ઉપરાંત માતા એને પ્રસંગે પ્રસંગે જીવન જીવવા માટેના પાઠ પણ ભણાવતાં રહેતાં. એટલે જ સ્વામી વિવેકાનંદે અમેરિકામાં બહેનોની જાહેર સભામાં કહ્યું હતું, ‘અમારા દેશમાં માતા તરીકે સ્ત્રી મહાન છે. મારા જ્ઞાનના વિકાસ માટે હું મારી માતાનો ઋણી છું.’

ભુવનેશ્વરીદેવીએ નરેન્દ્રનાથને એક બીજી શિખામણ પણ આપી હતી: ‘આજીવન પવિત્ર રહેજે, પોતાની મર્યાદાની રક્ષા કરજે, અને બીજાની મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન ન કરીશ, ખૂબ શાંત રહેજે, પરંતુ જરૂર પડ્યે હૃદયને કઠણ કરજે. ’ માતાના આ શિક્ષણની સાથે સ્વામીજીએ બાળપણથી એ શીખી લીધું હતું કે આત્મસન્માનની રક્ષા કઈ રીતે થાય છે.